

ACC. N:R M. 15901: 1-17.

Landskap: *Västergötland* Upptecknare: *Olga Jacobson, Göttingstorp*
Härad: *Kind* Berättare: " " "
Socken: *Nittorp* Berättarens yrke: *fru*
Uppteckningsår: *1960* Född år *1879* i *Nittorp*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

16/4-63

Tal och andra finrum. s. 1-17.

LUF 112

(skiss sid. 1a

foto (vykort) sid. 11a; neg. salmas

" " " 13a; " "

foto s. 14a ö 15a; neg. salmas)

Jug 112

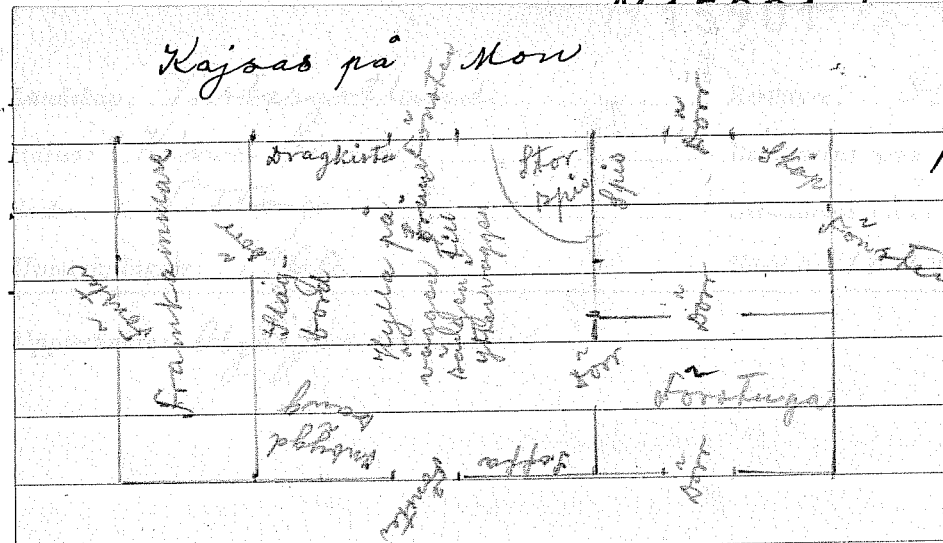
Jag vill försöka beskriva boningshuset i HölingsTorp Näsby
& Norregård i Nittorps socken. Gården är $\frac{3}{4}$ mantal, säker 30 hektar
skog 920 hektar produktiv skogsm. 60 hektar betes- & mossmark.

Boningshuset är pannolikt byggt föret på adertonhundra-
talet, en gammal berättade för mig att den som byggde huset tigg-
de timmerträdet till det samma, bönderna fingo brännvin när de
kommo och kappades om vem som kunde ge det största Trädet,
en man hade på långt Träd att när han skulle ta en skarp kirsk
på vägen välte han och blev liggande med ett avbrutet ben.

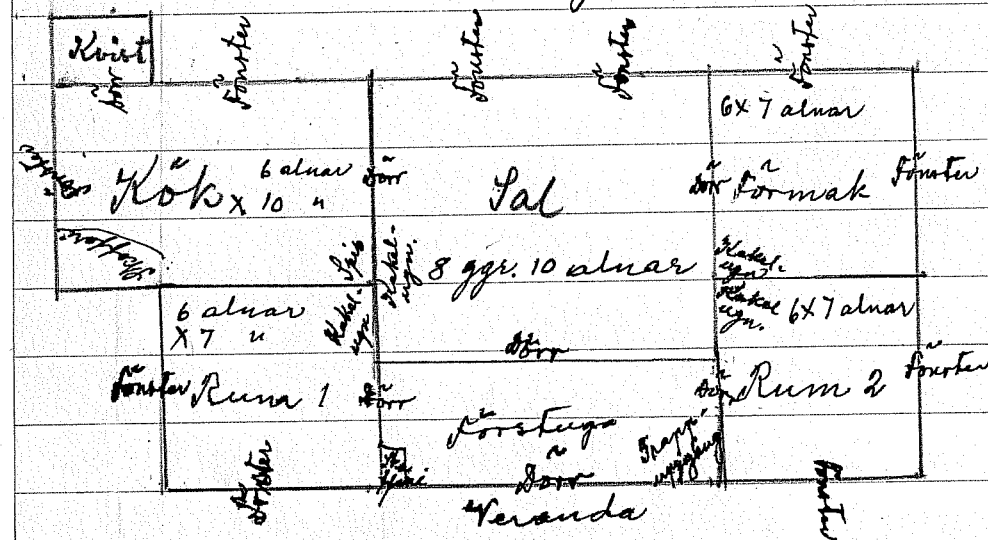
Skisser kan jag inte göra men jag har försökt visa rummens
läge. Ang. rummens användning och möblering från början vet jag
bara att rummet användes som krog d. v. s. utminuterier av
brännvin, det var märken efter stora kassar vid dörrarna, det
hade tydligen funnits en järnbom som låstes. Jag har många
anteckningar om plåkten, men dem har jag läst bort. Av ett
auktionsprotokoll att döma fanns här massor av speglar
och möbler då gården ägdes av Sv. Carlsson, död 1872, han hade
 varit Norrlandshandlande och därigenom skaffat sig en

M.15901:1a

Kajsas på Mon

Charlsons i Göttingstorp.

Huset är i två
 våningar, 5 rum i 2dra
 van.

"äusentlig förmögenhet," här drev han jämte krogen
en påkerliges på den tiden stor affär sannolikt inrymd
i en grön byggnad (hög och smal) i trädgården, den brann
före min tid, men 1868 byggdes här ett annat tvåvånings
hus inrymmande lanthandel, utskänkning, Kajsas rum
(Kajsa, köttet krogen) Herrakammaren, två drängkammare i
första vån. och resanderum i andra, jämte andra utrymmen.
Oscar Carlsson köpte gården av sin fader, han var född
1836 och dog 1903, han var ogift och hans systers mammas
Wilhelmina Carlsson var värdinna här. Då var rummet
mamsells rum möblerat med en bäng att dra ut vid
sidan en soffa vid gavelfönstret, bord mitt på golvet,
en skänk, en byrå och stolar. I köket funnos två utdrags-
soffor, två jungfrur (pigor) sov i en och den tredje i en
så var där bord, stolar och skåp, vassa (vattensä) och en stor
spis med stor murad bakugn, först eldades i öppna spisen
och koktes där, men jag minns bara järnspisen. I salen
var en skänk närmast köksdörren, bord vid fönstret, en

1 Herrakammaren

s.k. resårsoffa med svängd rygg i tre krökar sittplats för tre vid främre fönstret bord iges, främre hörnet mins jag inte så förmakdörren, piano, notställ, gungstol i hörnet, ett spelbord med mot väggen upplagan skiva däröver en rektangelformad spegel i förnydd ram försedd med två ljus (bredare än på längden speglens alltså) en stol i mahogny med flätad potting i rygg och pits, dörr till förestugan, 1 stol, likadant spelbord med spegel över på det bordet stod ett dryckeshorn med silverbeslag på fot det bar inskription: Från tacksumma myndlingar, manrelli roccokåbyrå i hörnet, kakelugn och serveringsbord, stort runt mahognybord mitt på golvet med ilagda skivor blev det ovalt, taklampor med prismaförsedda ljushållare omkring, 12 stolar av nämnd typ, skurgolv och mattor i längdar.

Förmak med kåbås i hörnet ovalt mahognybord på en plyschmatta, spegel i hörnet sex klädda stolar och något bord mellan saltdörren och kakelugnen, där var vita matta tapeter med blanka ornament.

Blommiga vita gardiner breda och på långa
att de lägo en bit på golvet, de voro veckade
på längden, dragna åt sidan vid fönstrets
underkant och sammanhöllos av Mässing
klämmor prydda med porcelinsknappar,
kullgardiner av stl mallanting av tyg
och papper med påtryckta motiv av olika slag.
Möblerna klädda med röd sammet, spjällband
av rött fint ullgarn konstrikt förfärdigade med
tjocka prausliknande tofsar och bronserade träkulor,
jag tror här ligger någon trasa ännu. På det med
virkad spjutjärnadeduk prydda divanbordet
lägo fotografialbum någon inbunden
bok jämte fotogenlampa och någon prydnadsak.
Rum nr två användes vid behov som gäst-
rum och hade en kommod till vänster om
dörren från förtugan till höger en högt
uppbäddad bäng försedd med virkat överkast,

Möblerna där minns jag för övrigt inte på noga. Alla golv voro av smället trä, mattor vävdes av olika slag, varpen lin- eller bomullsgarn väft av Frabor, garn, päv, halv och Fraskemot, de tillverkades också av flätade halmlängder som hoppyddes till kunda mattor, sådana gjordes också av Fraskemot, på 1890 talet kom mattor av linoleum i bruk, men bara som bordsmattor eller ända mindre. Alla fönster voro försedda med gardiner hemvävda eller köpta några knötes av garn i stora bågar, rullgardiner eller jalousier fanns också, vid de flesta kakelugnar var eldgaffel och spottback olika fina, spottbackarna voro av trä, gjutjärn i olika form och kunda djupa tallrikar av mässing med en mindre porcelinstallrik i, alla försedda med bord eller enris och otrevliga att tönna. I andra våningen var fem rum.

Rummet i 3de vån. mitt över rum N° 1 var postkontor, rummet tjänade också som portrum åt Oscar Carlsson ömsom titulerad patron eller mest postmästare, men jag hörde ingen säga gästskivare (gästgivare) som ägarna till de andra ~~ett~~ gästgivarvärdarna här omkring kallades. I detta rum var skrivbord och skåp för posten, skrivbordstol med karmar och "överskriv", en chiffonier en bädd hopskjutet på längden om dagarna, kommod bord och stolar, på var där en stor tung karmstol vars vänstra armstöd kan fällas ner och sidan drags ut på det blir en chäslong som vid behov kan användas som soffa, gul kakelugn.

Rummet över köket var försatt med öppen spis och tidigare använt som portrum, nu var det förrådsrum.

Över första våningens pal var en lika stor pal där var en öppen spis och hade påskert varit

ett fint rum, under Tapsterna fanns en
målad Tapet, pappsket var så dåligt att det
inte höll när yttre Tapetlagret revs bort, mycket
tydde på att de som på sjuttitalet målade
kyrkan också målade tapeten, vid pekelskiftet var
"övre salen" möblerad med stora skåp för linne
och perwisser som inte användes i vardagslag,
så var där klädhängare för gängkläder och en
del möbler, de båda gavelrummen över för-
maket och rum nr 2 voro sovrum och möb-
lerade som pådana. En stor sjuvudd vind
fanns överst. I hela det stora huset fanns
ingen garderob, i förtugan med Tapetdörr
från rum nr 1 "marsalls" rum fanns och är ännu
ett skafferi med fem breda hyllor. I köket var
ett skafferi. I dörren mellan rum 1 & förtugan var en glas-
ruta (pladdra) och i dörren till köket ett runt fitthål med glas.
Rummen är som när huset byggdes, salarna ha nog alltid varit
62.

Mamsell Carlson dog på pommaren 1903 och Oscar
Carlson på hösten samma år. En brorson till dem
disponent Axel Carlson på Torbo köpte gården och flyt-
tade hit, han var också gift. Krogrörelsen lades ner
1904 och gästgiveriet flyttades till en annan gård i byn.
Axel Carlson lät mura nya kakelugnaxi alla rummen
nere och flyttade de gamla delvis upp i andra våv., han
köpte de möbler han tyckte om på auktionen och en
del nya. Rum nr 1 blev vardagsrum, köket fick vatten-
pump men ingen plask, skafferiet togs bort och ersattes
av ett väggfast skåp, men alla golv voro alltjämt park-
t. I salen blev inte stor förändring, i förmaket kom ny
möbel i rödbrun mahogny med mässingsornament, ^{grön blank kläddel} nr 2
blev herrum med en pansldivan (då på modern) bord
fåtöljer och ^{skinnklädda} stolar. Tavlor fanns där väl i båda ä-
garernas tid men jag har inget minne av någon
särskild, inga prydda bonader. Inga dörrdraperier i Axel
Carlsons tid men i förmaket & herrummet redan.

I andra vån var postkontoret nu endast kontorsmöblerat, här är ju endast poststation man det kallades alltid kontor, något av de senaste åren på 1800 blev här telefon i trakten, av värdet i följtad med 10 abonnenter (det var 1899) då fick Oscar Carlsson här på 2:a + handl. b. h. Rudersson & b. tel. apparaten blev ett nytt inlägg på "postkontoret". Det var enda tel. apparaterna i Nittorp + tjungarp till 1912. Nu blev rummet över köket disp. Axel Carlsons rum, fint och med passande möbler, övre salen förblev sig lik på den äran de två gästrummen. Ugg 1912 köpte Axel Carlsson gården på den han först haft den utarrenderad något år, arrendatorn såväl som den nya ägarer var unghästar och möblerade bara en del rum.

I hus av denna typ har salen alltid varit på den plats som jag antytt här, uttrycket "folkstuan" har jag aldrig hört man väl på stugan om det rum som tog husets hela bredd och var nästan fyrkantigt i de vid behållskiftet mest vanliga bopingshusen, med ett stort rum, kammare, kök och förtuga samt ibland skafferier, numera såga

barn och ungdom. Salen om detta rum, men det förekom aldrig förr, det var bara på herregårdar, prästgårdar o.d. som fanns sal, i folkskolehusen fanns ju utom skolsalen i första vån. Lärarbostaden med två rum, vilka benämndes sal och pängkammare, samt kök & skafferii. Skrubben som kallades förtäskontor och en för ved, vassån, (vattenbä) och Fräskor, skuldhinsk m.m., annars hörde jag inget om kontor utom på portaffärer, fabrik (här i Nittorp bara ett glasbruk) för riktiga rum, men på fanns det "klädkontor" på vinden isom dessa började kallas "kaderov" och på småningens gårdar o.s. Vid huvudtrappan här och många andra ställen har varit veranda på långt jag minns, men det var också vanligt med p.k. kvist d.v.s. ett litet tak över dörren som ibland uppbars av en stolpe och ett par bräder på var sida där kunde vara en pittyplata på var sida. Fronterpiser med sadeltak för jag inte fanns men ibland var taket likt en upplyft en bit, trekantiga gavlur och fönster på framsidan som släppte in ljus.

Detta foto är taget ung. 1901, herren med cykeln är Oscar Carlsson,
 flickan närmast honom är jag, som var på tillfälligt besök,
 jag skulle stå där därför att min cykel var den enda damen
 i Dalstorpas pastorat, den andra flickan var från Skåne, hon
 kunde cykla något lite därför ville hon kunna stå där, damen
 till höger i gräset är fröken Ruzora Andersson från granngården
 bredvid henne pottas postfröken Selma Melander, längst till vänster
 står "Kajsa" och bredvid henne kökshon Matilda, på är där tre dags-
 verkstoppare, två drängar, två förpacknings-, kammarpiga, lagardröjiga
 och mellanpigan. ^{Pöströret} ~~Pöströret~~ i 2:de vån. som jag märkt är postkontor
 och innanför det i 1:sta vån. satt mansall Carlsson i sin päng.
 Trädgården var mycket stor, vacker och välkött på den
 tiden, Axel Carlsson tog bort flera av de stora träderna, vi ha
 taget bort murarna och planterat en del nya, men nu
 ska vi inte arbeta och hjälpen blir för dyr, på nu förfaller den
 en stor ask mitt framför huset, säges vara planterad när gross-
 handl. + skeppredare Bug Carlsson i ^{år 1834} Göteborg föddes, den hade 2
 mycket höga stammar, asken slog ner i den för några år sedan
 och bröt av ena stammen, asken lever och är ännu värdträdet här.

se sid. 11a!

M. 15901: 11a.

Landskap: *Västergötland*

Berättare: *Olga Jacobson*

Härad: *Kind*

Berättarens yrke: *Husmor*

Socken: *Nittorp*

Berättarens adress: *Gölingstorp*

Uppteckningsår: *1963*

Född år *1879* i *Nittorp*

Upptecknare: *Berättaren*

*5/4
1920*

Gölingstorp.

*Variga hjärtliga lyckeönskningar från det gamla
Gölingstorpets minnedytkeare!*

Carl. Karin, Sig. E. Axelsson

Nord. Konstf., Gefle.

Ifyll ovanstående uppgifter! Skriv uppteckningen endast på den linjerade sidan

År 1918 köpte min make gården här, vi gifte oss 1911 och
 hade en liten gård och speceriaffär ja d.v.s. en vanlig lant-
 handel i Algustorp Skansens socken nära Brandens station
 på Borås-Älvesta järnväg, det var rätt lätt att tjäna pengar
 då och vi vågade försöket, gården var ju min barndoms paradis,
 vi sålde affären och köpte detta för 60000.-kr. och fingo stora
 skulder. I nov. 1918 flyttade vi hit min make Carl Ruder
 Jacobsson f. 27 sept. 1877 jag Olga Rudraa f. Olsson 13 juli 1879
 vår son Gunnar Rudolf f. 14 april 1912, vår dräng Axel Josefs-
 son, två kambiträden Ester Öblund och Karin Brundin, vi hade
 tillträtt gården på våren och hade en gift statare här och
 en dräng sadron i nov, jag kom hit 14 nov. vi skulle ha livs-
 medelutnämnden som det då kallades och jag delade ut korten
 den 15de sedan for vi fram och åter, vi flyttade allt lösöre med
 oss. År torparna var två bodda och i bruk, på Västerryd bodde
 Algot Pattersson m. familj, de hade varit anställda på gården i
 många år och var oss till ovärderlig hjälp, båda torparna gjorde
 två månsdagsverken i veckan som arrende. Torparna slutade
 och köpte egna gårdar, den på Västerryd 1945, kan hetta Herbert Carlsson
 och var son till Carl Algot Pattersson, det var N:Altorps sockens sista torpare.

Husen hade nu råkat i förfall. Vi valde dunt näg det
 då vanliga att uvertara väggarna, byggde frontespis, gjorde
 brutna gavlarn på taket, det hade varit pådana i Gårjan, stöcken
 na lägo kvar på vinden, gjorde ny varanda med balkong,
 byggde en garderob på var gavel på vinden och två på övre
 salen samt skafferi i första vån, vi togo ut den stora spisen
 med bakugn i köket, gjorde boiserade målade väggar i köket
 och förestugorna och plask med avlopp i köket, vi målade
 och tapatsvada överallt, vi gjorde ett stort fönster i salen
 lade in linoleummattor i kök, förestugor, trappor och två rum,
 för något år sedan lade vi linoleum i salen, varken
 vi eller föreg. ägare ville ha pådan fönt. då salen ofta
 användes för dans, föreningsmöten, föreläsningar och vid
 de i mars + sept. förkommande marknaderna, i två rum
 är målade golv. Jag bifogar ett flygfoto över alla husen,
 huset i förgrunden byggdes 1867 på Kyns landsvägen därav för mark-
 nadsplatsen & marknadstodarna lite grund på två gamla magasin det
 ens med vällingklockan och lodugården byggd 1938, själva huset
 Kyns åt kögen, några uthus skymdes av Fräden.

se sid. 13a

M. 15901 : 13a

Landskap: *Västergötland*

Berättare: *Olga Jacobsson*

Härad: *Kind*

Berättarens yrke: *Husmor*

Socken: *Nittorp*

Berättarens adress: *Gölingstorp*

Uppteckningsår: *1963*

Född år *1879* i *Nittorp*

Upptecknare: *Berättaren*

Ifyll ovanstående uppgifter! Skriv uppteckningen *endast* på den linjerade sidan

1938

När vi byggde ladugårdens ~~hatta~~ vi in hydrofor grävde
ny brunn och lade nya vattenledar till ladug, och båda bonings-
husen, på ha vi nytt köksinreda m. kylskåp och frystol i affären
som är insynda i andra huset. Vi hade hit en palmöbel köpt
av fabr. Gust Johansson Värnamo rektangelformat tungt mat-
bord, buffé med överstycke 10 stolar klädda med pegamoid och
en orgel allt i den tidens ljusa ek målade eller gedigev på tät vi måla
dörrar + fönster på ockra, soffan som pyss på fotol är en halv
bäng med resår madrass, den står där ej nu en annan i stället
en piadestal, ett spelbord och två fönsterbord i ek ett pärregat blomster-
bord av gjutjärn som jag fick av fru Charlotta Nylander dimmas
kanner far hatta von Weidberg och var ägare av Strömsfors bruk
och Torås mals. verkstad, bordet är tillverkat där, det är mycket tungt,
försatt med många ornament och för mig kärt och vackert, på ha vi
den förut beskrivna "prostastolen" som vid behov kan bli chärlong
När Axel Carlsson byggde till sitt hus på Torso med en gästtunga beställde
han möbler i J. Oscarsons möbelfabrik i Tranemo bl. a. Två hörsoffor
placerade en på var sida om en öppen spis på främre gaveln och

se sid. 15a

M. 15901: 14a

Landskap: *Värmland*

Berättare: *Olga Jacobsson*

Härad: *Kind*

Berättarens yrke: *Husmor*

Socken: *Nittorp*

Berättarens adress: *Gölings Torp*

Uppteckningsår: *1963*

Född år *1879* i *Nittorp*

Upptecknare: *Berättaren*

neg. saknas

Boningshuset sådant det nu är. (Uppteckn. Olga Jacobsson
längst till höger.)

Ifyll ovanstående uppgifter! Skriv uppteckningen *endast* på den linjade sidan

12 mindre karmstolar. När fru Karin Carlsson efter
makens död flyttade till en mycket mindre bostad i Stockholm
fick jag den ena soffan. Det hon ej kunde ta med sig läm-
nades in på auktionskammaren i Ulricshamn, soffor och
stolar, som liksom buffé och bord voro utskurna och pryddade
voro klädda med handvärt ylletyg kutigt i gult, grönt, svart, rött och
vitt, fru Sally Pettersson Attorps, fällstad värde tyget på herrskapet Carlsons
beställning. Axel Carlsson gifte sig sedan han flyttade härifrån.
Min make för till auktionen och köpte 4 av karmstolarna, på fick han
se en hög stol klädd med samma tyg och köpte den, det var samma
stol som jag nämmt i M 6 och 14. Oscar här köpte den på auktionen
efter min makes värdade konfirmationslärare kyrkoherde Elgqvist i
Åreanus som i sin tur köpte den på auktion efter sin företrädare
prostén Hagstedt. En vägg i salen sänder jag foto på, den finaste
kopparsinken kom inte med, på ha vi ett flintläsgewär, en pabel, en
sköld skuren i trä av en värnpliktig på Lätanäs den föreställer Väster
götlands vapen, en fotografilampa i form av en uggle, vår brudpurser
av Axel Carlsson, teatraliskt föreställande Nittorps kyrkoruin m. m.
på väggarna i salen.

se sid. 15a

M. 15901:15a

Landskap: *Västergötland*

Berättare:

Olga Jacobson

Härad: *Kind*

Berättarens yrke:

Husmor

Socken: *Nittorp*

Berättarens adress:

Gölingstorp

Uppteckningsår: *1963*

Född år

1879

i *Nittorps skolas*

Upptecknare:

Berättaren

orig. salens

En vägg i salen i boningshuset på Gölingstorp Näbba-Norregård ungef. år 1940.

Ifyll ovanstående uppgifter! Skriv uppteckningen *endast* på den linjerade sidan

I förmaket ha vi ett skåp med glasrutor i de två översta dörarna
 det är köpt alltså i två avdelar. bokskåp ⁴⁰⁰ av (valnöt köpt efter apote-
 kare. Följer apoteket. Valen Göteborg, en liten byrå från 1846 må-
 lad grönt med röda ränder, soffor, två fåtöljor & sex stolar betande
 i brunt med röd sammetkläddal som jag ärft efter min far,
 fotografier av släkten på väggarna i en gammal foto av hju gens av
 min mors pläkt av vilka jag bett de sex, morfars mor född 1781
 död 1871 sig jag förtas aldrig. I rum nr 2 som vi nu kalla förestug
 kammaren ha vi kejsarfärgade möbler med ljusbrunt. Tyg där ha vi
 en gammal kista som ant. ins på järnbräslagan är gjord 1737,
 den är helt i ak, har järnbräslag och två stadiga fällbara handtag
 både bak och fram och på båda gavelarna, den har två fack och
 dubbel botten som bildar ett lönnfack, ena gaveln gör att den
 uppe på blir lönnfacket synligt, man gissar på att det varit en
 uppbördskista eller en häradekista när ting och uppbörd ambulera
 vi köpte den på auktion för 4 kr. och fingo den reparerad 1937 för
 20 kronor. För övrigt ha vi vanliga gamla möbler, vi ha aldrig
 haft råd och knappast lust att köpa dyrbart, jag har min
 toalettbüra med fastsittande hög spegel och allt det andra kärt.

På övre palan ha vi de breda tiljorna i golv + tak bara, taket
kritat på bara bräderna skurgolv med mattor på, öppen
kpis kritad, två höga blåmalade skåp ett för linne ett för porslin
ett blåmal, hörnskåp med kafflade dörrar för glas, två kistor, 6 stolar, bänk
ett bord i någon lite säregen stil en gammal stol med krökt pynte eller
i slätt med lite brni blommor. En buffé i ek + ett blomsterbord
som inte precis passar, på ha vi gamla paker i koppar porslän
och glas. I ena vindsgarderoben ha vi gammalt av olika
slag: spinnrock, bandväv, kaffebrännare, fotoginlampor m. m.
Vi ha inte värmeledning och elda inte ^{eller} kummen annat
än tillfälligtvis. Jag har aldrig hört benämningen
"bastu", "bakkhus", "kistekammare" eller "sommarbete" här på orten,
läst om det har jag gjort, men här fanns "basta" för linberedning
och matlock, "bryggkuis", på sin tid husbehovs bränneri där och
sedan tvättstuga, kokhus för prinnmat, ibland förenat med bak-
stuga, sådana finnas ännu d. v. r. bastorna förvinna de flata
Nattstavar såg jag förr det var en liten stuga ibland med
kvis och loft för kläddar och pållan beagnade paker och någon
sooplats sommertid, nu vet jag bara en kvar.